

**Міністерство освіти і науки України
Чернігівський національний технологічний університет**

Кафедра управління персоналом та економіки праці

СОЦІАЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

*до семінарських занять та самостійної роботи
для студентів ступеню вищої освіти «магістр»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 073 «Менеджмент»,
освітня програма: «Управління персоналом та економіка праці»
всіх форм навчання*

Затверджено на засіданні
кафедри управління
персоналом
та економіки праці
Протокол № 3
від 02 жовтня 2018 р.

Чернігів ЧНТУ 2018

Соціальний менеджмент: методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи для студентів ступеню вищої освіти «магістр» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент», освітня програма: «Управління персоналом та економіка праці» всіх форм навчання – Чернігів, ЧНТУ, 2018 – 28 с.

Укладач: Кирилюк Юрій Володимирович, кандидат економічних наук, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці

Відповідальний за випуск: : Кичко Ірина Іванівна,
доктор економічних наук,
завідувач кафедри
управління персоналом
та економіки праці
Чернігівського національного
Технологічного університету

Рецензент: Кичко Ірина Іванівна,
доктор економічних наук,
завідувач кафедри
управління персоналом
та економіки праці
Чернігівського національного
Технологічного університету

ЗМІСТ

	Стор.
Мета та завдання навчальної дисципліни.....	4
Структура навчальної дисципліни.....	5
Поточна оцінка знань студентів	6
Мінімальні вимоги до знань та вмінь.....	8
Програма навчальної дисципліни.....	9
Тема 1. Предмет, зміст соціального менеджменту та його методологія.	13
Тема 2. Закони та принципи соціального менеджменту	14
Тема 3. Управління соціальними процесами	16
Тема 4. Управління в соціальній сфері	18
Тема 5. Соціально-економічний маркетинг як складова соціального менеджменту	22
Тема 6. Суспільна ефективність соціального менеджменту	23
Рекомендована література.....	26

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни є формування у майбутніх фахівців сучасного управлінського мислення та системи спеціальних знань у галузі соціального менеджменту, оволодіння вміннями та навичками розвитку соціальної організації на мікро- та макрорівнях управління, застосування методів управління соціальною підсистемою організації.

Завданнями викладання дисципліни, вирішення яких спрямоване на оволодіння студентами теоретичними знаннями та отримання практичних навичок при виконанні конкретних функцій, передбачених освітньо-кваліфікаційною характеристикою фахівця ступеню вищої освіти «магістр», є їх теоретична та практична підготовка з таких питань:

- оцінювання умов та факторів, що впливають на формування та розвиток системи соціального менеджменту та соціальних організацій;
- дослідження процесів управління соціальними процесами та системної методології управління соціальними процесами;
- формування процесу моніторингу соціальних процесів і соціально-статистичної діагностики в суспільстві;
- дослідження факторів поведінки людини на ринку праці та її соціального захисту;
- визначення особливостей процесу управління міграційними процесами в суспільстві;
- розуміння ідеології та значення соціального партнерства в суспільстві;
- дослідження соціальних аспектів управління трудовим колективом, формування організаційної та управлінської .

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні вміти розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі «Управління та адміністрування» або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	Всього	у тому числі			Всього	у тому числі		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. Предмет, методологія і система соціального менеджменту.								
<i>Тема 1.</i> Предмет, зміст соціального менеджменту та його методологія.	20	3	2	15	20	1	0,5	18,5
<i>Тема 2.</i> Закони та принципи соціального менеджменту	20	1	2	17	20	1	0,5	18,5
Разом за змістовим модулем 1	40	4	4	32	40	2	1	37
Змістовий модуль 2. Технології практичного здійснення соціального менеджменту.								
<i>Тема 3.</i> Управління соціальними процесами.	30	4	4	22	30	2	2	26
<i>Тема 4.</i> Управління в соціальній сфері.	40	6	6	28	40	2	2	36
Разом за змістовим модулем 2	70	10	10	50	70	4	4	62
Змістовий модуль 3. Соціальне партнерство і ефективність соціального менеджменту.								
<i>Тема 5.</i> Соціально-економічний маркетинг як складова соціального менеджменту	20	4	4	12	20	1	0,5	18,5
<i>Тема 6.</i> Суспільна ефективність соціального менеджменту.	20	2	2	16	20	1	0,5	18,5
Разом за змістовим модулем 3	40	6	6	28	40	2	1	37
Усього годин	150	20	20	110	150	8	6	136

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
1	Предмет, зміст соціального менеджменту та його методологія.	2
2	Закони та принципи соціального менеджменту	2
3	Управління соціальними процесами	4
4	Управління в соціальній сфері	6
5	Соціально-економічний маркетинг як складова соціального менеджменту	4
6	Суспільна ефективність соціального менеджменту	2
	Всього	20

**Поточна оцінка знань студентів
з дисципліни «Соціальний менеджмент»**

Оцінка ECTS	Оцінка (За національною шкалою)	Модуль1 (бали) питома вага 0,2	Модуль2 (бали) питома вага 0,6	Модуль3 (бали) питома вага 0,2	Сума балів
A	відмінно	18-20	54-60	18-20	90-100
B	добре	16-17	49-53	16-17	82-89
C	добре	15-16	45-48	15-16	75-81
D	задовільно	13-14	40-44	13-14	66-74
E	задовільно	12-13	36-39	12-13	60-65
FX	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання	0-11	0-35	0-11	0-59

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ № 1

Оцінка ECTS	Усна відповідь, активність, реферат	Тест Теми 1; 2.	Сума балів
A	10	10	18-20
B	9	9	16-17
C	8	8	15-16
D	7	7	13-14
E	6	6	12-13
FX	0-5	0-5	0-11

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ № 2

Оцінка ECTS	Усна відповідь, активність	Реферат	Тест Тема 3	Тест Тема 4	Сума балів
A	10	10	10	20	54-60
B	9	9	9	18	49-53
C	8	8	8	16	45-48
D	7	7	7	14	40-44
E	6	6	6	12	36-39
FX	0-5	0-5	0-5	0-10	0-35

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ № 3

Оцінка ECTS	Усна відповідь, активність, реферат	Тест Теми 5; 6.	Сума балів
A	10	10	18-20
B	9	9	16-17
C	8	8	15-16
D	7	7	13-14
E	6	6	12-13
FX	0-5	0-5	0-11

Бали, які набрані студентами за підсумками поточного і модульного контролю (за 100 бальною системою), множаться на коефіцієнт 0,6.

МІНІМАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

Критерії оцінювання активності студентів під час семінарських занять

Оцінка	Критерії	Сума балів
A	<ul style="list-style-type: none"> • студент упродовж всього заняття виявляє ініціатив до обговорення поставлених викладачем проблем, дає розгорнуті та якісні відповіді на питання; • виявляє творчі здібності в розумінні, викладенні й використанні навчально-програмного матеріалу; • висловлює та аргументує власне ставлення до альтернативних поглядів на питання; • використовує актуальні фактичні та статистичні дані, дати та історичні періоди, які підтверджують тези відповіді на питання; • виявляє знання необхідних законів і нормативних матеріалів України, міжнародних і міждержавних угод з обов'язковим на них посиланням під час розкриття питань, які того потребують; • робить доречні повідомлення на основі додатково вивченого матеріалу за відповідною тематикою. 	10
B, C	<ul style="list-style-type: none"> • студент упродовж усього заняття виявляє ініціативу до обговорення поставлених викладачем проблем, дає розгорнуті відповіді на запитання, однак допускає незначні помилки; • під час відповіді студент якісно відтворює матеріал основної літератури за курсом, однак не може аргументувати власної точки зору з конкретного питання; • виявляє ґрунтовні знання матеріалу основної літератури з дисципліни студент бере участь у проведенні заняття, обговоренні деяких проблем; • недостатньо повно та якісно відповідає на поставлені викладачем питання, припускається помилок у трактуванні основних понять; • не виявляє знання необхідних законів і нормативних матеріалів. 	8 - 9
D, E	<ul style="list-style-type: none"> • студент бере участь у проведенні заняття, обговоренні деяких проблем; • недостатньо повно та якісно відповідає на поставлені викладачем питання, припускається помилок у трактуванні основних понять; • не виявляє знання необхідних законів і нормативних матеріалів. 	6 - 7
FX	<ul style="list-style-type: none"> • студент присутній на занятті, але не бере участі у проведенні заняття; • не проявляє ініціативи; • неповно та неякісно відповідає на поставлені викладачем питання; • не виявляє ґрунтовних знань з основної літератури курсу; • не виявляє знань необхідних законів і нормативних матеріалів; • відмовляється відповідати на поставлені викладачем питання. 	0 - 5

Критерії оцінювання підготовленого реферату та тематичних повідомлень з питань курсу

Оцінка	Критерії	Сума балів
A	Студент правильно поставив завдання та визначив проблематику, дав правильну й вичерпну відповідь на всі поставлені завдання, при цьому показав глибокі знання понятійного апарату та літературних джерел, вміння аргументувати своє ставлення до відповідних категорій, залежностей та явищ.	10
B	Студент правильно поставив завдання та визначив проблематику, в цілому вирішив всі поставлені завдання, але не зміг переконливо аргументувати свою відповідь, допустив окремі помилки у використанні понятійного апарату, показав невичерпні знання літературних джерел.	9
C	Студент правильно поставив завдання та визначив проблематику, в цілому виконав більшість поставлених завдань, на інші дав неповну відповідь, при цьому не зміг переконливо аргументувати свою відповідь, допустив окремі помилки у використанні понятійного апарату, показав поверхневі знання літературних джерел.	8
D	Студент в основному правильно поставив завдання та визначив проблематику, але частково виконав завдання, ухилився від аргументації, показав незадовільні знання понятійного апарату та спеціальної літератури	7
E	Студент неправильно поставив завдання, не визначив проблематику, дав неправильні або неповні відповіді на запитання, ухилився від аргументації, показав незадовільні знання понятійного апарату та спеціальної літератури.	6
FX	Студент не здав роботу.	0-5

Критерії оцінювання тестового контролю

Оцінка	Критерії
A	Одержують студенти, які вказали 90 % і більше правильних відповідей від загальної кількості питань.
B	Одержують студенти, які вказали правильні відповіді в межах 82 – 89 % загальної кількості питань.
C	Одержують студенти, які вказали правильні відповіді в межах 75 – 81 % загальної кількості питань.
D	Одержують студенти, які вказали правильні відповіді в межах 66 – 74% загальної кількості питань.
E	Одержують студенти, які вказали правильні відповіді в межах 60 – 65 % загальної кількості питань.
FX	Одержують студенти, які дали правильні відповіді менше ніж на 60 % загальної кількості питань.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль I. ПРЕДМЕТ, МЕТОДОЛОГІЯ І СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.

Тема 1: ПРЕДМЕТ, ЗМІСТ СОЦІАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ЙОГО МЕТОДОЛОГІЯ.

Виникнення і становлення соціального менеджменту. Передумови формування соціального менеджменту. Глобальні передумови формування соціального менеджменту.

Предмет і методи соціального менеджменту. Соціальні відносини. Трактують поняття «соціальний менеджмент». Об'єкт соціального менеджменту. Предмет соціального менеджменту. Соціальні процеси. Соціальна сфера.

Методи соціального менеджменту як наукової дисципліни. Загальнонаукові методи соціального менеджменту: наукова абстракція, аналіз, синтез, індукція, дедукція, історичний метод, логічний метод. Специфічні методи соціального менеджменту: соціально-економічне моделювання, соціально-економічний експеримент, соціологічні дослідження, статистика, прогнозування.

Функції соціального менеджменту: пізнавальна, прикладна, інформаційна, прогностична і технічна, регулятивна.

Тема 2: ЗАКОНИ ТА ПРИНЦИПИ СОЦІАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.

Закони соціального менеджменту. Особливості законів соціального менеджменту. Механізм дії законів соціального менеджменту. Механізм використання законів соціального менеджменту. Закон єдності системи соціального управління. Закон пропорційності керованої та керуючої підсистем соціальної системи. Закон оптимального співвідношення централізації та децентралізації управління. Закон участі населення в соціальному управлінні, у підвищенні його ефективності та відповідальності.

Принципи соціального менеджменту. Принцип соціальної орієнтації. Принцип науковості. Принцип системності. Принцип ефективності. **Принцип взаємозалежності.** Принцип конкуренції. Принцип мотивації (стимулювання). Принцип демократизму.

Змістовний модуль II. ТЕХНОЛОГІЇ ПРАКТИЧНОГО ЗДІЙСНЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.

Тема 3: УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМИ ПРОЦЕСАМИ.

Регулювання зайнятості населення. Державне регулювання зайнятості населення. Принципи державне регулювання зайнятості населення. Механізм регулювання зайнятості населення. Класифікація заходів регулювання зайнятості населення: за масштабами впливу (загальні, селективні); за способом

впливу (прямі, непрямі); за типом впливу (активні, пасивні); за змістом (економічні, адміністративні, ідеологічні); за об'єктом впливу (заходи спрямовані на кількісні параметри робочої сили, заходи спрямовані на якісні характеристики робочої сили, заходи спрямовані на організаційний аспект ринку робочої сили). Програми регулювання зайнятості (активні, пасивні).

Державне регулювання доходів населення. Доходи населення і показники соціальної забезпеченості. Доходи населення. Показники соціальної забезпеченості: рівень життя; «споживчий кошик» (мінімальний «споживчий кошик», раціональний рівень споживання); «якість життя».

Механізм державного регулювання доходів населення. Принципи політики регулювання доходів населення. Державний механізм регулювання доходів: регулювання оплати праці та інших первинних доходів населення і підприємств; регулювання доходів через податкову систему; перерозподіл через державний бюджет; регулювання кінцевого споживання товарів і послуг.

Соціальні проблеми міграції і напрямки їх вирішення. Міжнародна міграція робочої сили як соціальне явище. Міжнародна міграція робочої сили. Класифікація міжнародної міграції робочої сили. Категорії мігрантів. Причини міграції робочої сили.

Соціально-економічні наслідки міжнародної міграції робочої сили. Соціально-економічні наслідки міграції робочої сили для країн експортерів (позитивні; негативні). Соціально-економічні наслідки міграції робочої сили для країн імпортерів (позитивні; негативні).

Регулювання міжнародних міграційних процесів. Цілі державного регулювання міграційних процесів. Рівні державного регулювання міграційних процесів (національний; міждержавний; міжнародний). Методи регулювання міжнародної міграції робочої сили: вимоги до професійної кваліфікації; обмеження особистого характеру; кількісне квотування; економічне регулювання; тимчасові обмеження; географічні пріоритети; заборони.

Тема 4: УПРАВЛІННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ.

Державне регулювання системи освіти. Система освіти. Базові функції держави у сфері освіти. Механізм управління в галузі освіти. Методи державного регулювання освітнього процесу за формою впливу: методи прямого впливу (державне замовлення, ліцензування, акредитація, встановлення освітніх стандартів, квотування, пільги і субсидії, пряме бюджетне фінансування); методи опосередкованого впливу (оподаткування, кредитування, амортизаційні відрахування). Методи державного регулювання освітнього процесу залежно від засобів впливу: правові; економічні; адміністративні; донорські; морально-етичні. Стратегії державного регулювання діяльності вищої школи. Головні тенденції оновлення освіти.

Моделі державного регулювання системи охорони здоров'я. Загальні принципи формування моделі охорони здоров'я. Принципи стратегії фінансування та організації охорони здоров'я. Головні економічні характеристики системи охорони здоров'я. Основні економічні моделі галузі

охорони здоров'я: платна медицина; державна медицина; система охорони здоров'я, що ґрунтується на засадах соціального страхування. Моделі організації та фінансування галузі охорони здоров'я: ринкова модель; соціальна модель (система Бісмарка; система Беверіджа; система Семашко); суспільно-приватна модель.

Ринкова модель організації системи охорони здоров'я. Роль держави в ринковій моделі організації системи охорони здоров'я. Переваги ринкової моделі охорони здоров'я. Недоліки ринкової моделі охорони здоров'я.

Соціальна модель системи охорони здоров'я. Особливості соціальної моделі охорони здоров'я. Системи соціальної моделі організації охорони здоров'я: система Бісмарка; система Беверіджа; система Семашко.

Суспільно-приватна модель системи охорони здоров'я. Особливості суспільно-приватної моделі системи охорони здоров'я. Ознаки суспільно-приватної моделі системи охорони здоров'я.

Медичне страхування як система організаційних та фінансових заходів системи охорони здоров'я. Страхова медицина. Завдання медичного страхування. Позитивні наслідки страхової медицини. Моделі медичного страхування. Форми медичного страхування: обов'язкове; добровільне.

Управління сферою культури. Організаційно-правові засади управління культурою. Основні елементи моделі державної політики у сфері культури. Моделі державної культурної політики: традиційна структурно-інституціональна («патерналістська»; функціонально-управлінська («партнерська»). Моделі фінансування державою сфери культури: державна-натхненник; держава-патрон; держава-архітектор; держава-інженер.

Державне регулювання сфери фізичної культури та спорту. Моделі управління фізичною культурою і спортом: американська; європейська; пострадянська (тоталітарна). Моделі спортивного законодавства (нормативно-правового регулювання фізичної культури і спорту): «інтервент»; «неінтервент».

Змістовний модуль III. СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО І ЕФЕКТИВНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.

Тема 5: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.

Концепції маркетингу. Маркетинг. Концепції маркетингу: виробнича; концепція вдосконалення товару; концепція інтенсифікації комерційних зусиль; концепція маркетингу; концепція соціально-етичного маркетингу.

Соціально-етичний маркетинг. Передумови виникнення соціально-етичного маркетингу. Особливості впровадження підприємствами соціально-етичної концепції маркетингу. Принципи захисту інтересів споживачів.

Соціальна відповідальність бізнесу. Поняття «соціальна відповідальність бізнесу». Рівні соціальної відповідальності: базовий; корпоративний; вищий. Основні ініціативи соціально-відповідальної діяльності

організацій: благодійні справи; благодійний маркетинг; корпоративний соціальний маркетинг; корпоративна філантропія; волонтерська робота в інтересах суспільства; соціально-етичні підходи до ведення бізнесу. Вигоди для бізнесу від виконання принципів соціальної відповідальності. Переваги, які отримує суспільство від дотримання бізнесом принципів соціальної відповідальності. Моделі соціальної відповідальності бізнесу: американська; європейська; японська.

Тема 6: СУСПІЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.

Критерії ефективності соціального менеджменту.

Рівень життя. Компоненти рівня життя: здоров'я; споживання продуктів харчування; освіта; зайнятість і умови праці; житлові умови; соціальне забезпечення; одяг; відпочинок і вільний час; права людини. Основні показники рівня життя: абсолютні (об'ємні); середні.

Якість життя. Параметри якості життя: фізичні; психологічні; ступінь незалежності; життя в суспільстві; навколишнє середовище; духовність і особисті переконання.

Індекс людського розвитку. Компоненти ІЛР: довголіття; освіта; рівень життя. Показник ІЛР. Індикатори ІЛР.

Індекс сталого розвитку. Базовий набір індикаторів сталого розвитку. Теми і підтеми ІСР. Система індикаторів сталого розвитку ЄС.

Соціальна диференціація і її вимірювання. Диференціація доходів. Основні причини нерівності доходів. Показники диференціації доходів: крива Лоренца; коефіцієнт (індекс) Джіні; децильний коефіцієнт.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовний модуль I. ПРЕДМЕТ, МЕТОДОЛОГІЯ І СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.

Тема 1: ПРЕДМЕТ, ЗМІСТ СОЦІАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ЙОГО МЕТОДОЛОГІЯ.

План семінарського заняття

- 1. Виникнення і становлення соціального менеджменту.***
- 2. Предмет і методи соціального менеджменту.***
- 3. Методи соціального менеджменту як наукової дисципліни.***
- 4. Функції соціального менеджменту.***

Терміни і поняття:

- *Соціальні відносини*
- *Менеджмент*
- *Соціальний менеджмент*
- *Об'єкт соціального менеджменту*
- *Предмет соціального менеджменту*
- *Соціальні процеси*
- *Соціальна сфера*
- *Соціально-економічне моделювання*
- *Соціально-економічний експеримент*
- *Соціологічні дослідження*
- *Статистика*
- *Прогнозування*
- *Пізнавальна функція соціального менеджменту*
- *Прикладна функція соціального менеджменту*
- *Інформаційна функція соціального менеджменту*
- *Прогностична функція соціального менеджменту*
- *Регулятивна функція соціального менеджменту*

Тематика рефератів і доповідей:

1. Теорія соціального менеджменту як наука: шляхи формування та розвитку.
2. Передумови виникнення та етапи розвитку теорії та практики соціального менеджменту.
3. Суб'єкти та об'єкти соціального менеджменту їх суть та характеристика.
4. Сфери життєдіяльності людей як об'єкти соціального менеджменту.
5. Сукупність функцій соціального менеджменту – основа змісту процесу управління соціальними системами та об'єктами.

Тема 2. ЗАКОНИ ТА ПРИНЦИПИ СОЦІАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.

План семінарського заняття

- 1. Закони соціального менеджменту.*
- 2. Принципи соціального менеджменту.*

Терміни і поняття:

- *Закони соціального менеджменту*
- *Механізм дії законів соціального менеджменту*
- *Механізмом використання законів соціального менеджменту*
- *Закон єдності системи соціального управління*
- *Закон пропорційності керованої та керуючої підсистем соціальної системи*
- *Закон оптимального співвідношення централізації та децентралізації управління*
- *Закон участі населення в соціальному управлінні, у підвищенні його ефективності та відповідальності*
- *Принцип соціальної орієнтації*
- *Принцип науковості*
- *Принцип системності*
- *Принцип ефективності*
- *Принцип взаємозалежності*
- *Принцип конкуренції*
- *Принцип мотивації (стимулювання)*
- *Принцип демократизму*

Тематика рефератів і доповідей:

1. Основні закони соціального менеджменту та їх характеристика.
2. Зв'язок законів соціального менеджменту із законами розвитку суспільства.
3. Суть, зміст і структура принципів соціального менеджменту.

Завдання для самостійної роботи:

Змістовний модуль 1:

Тести:

1. До соціальної сфери не відноситься:
 - а). *освіта;*
 - б). *охорона здоров'я;*
 - в). *культура;*
 - г). *зайнятість і безробіття.*
2. До соціальних процесів не відноситься:

- а). зайнятість і безробіття;*
- б). охорона здоров'я;*
- в). прожитковий мінімум;*
- г). проблеми міграції.*

3. До специфічних методів соціального менеджменту не відноситься:

- а). соціологічні дослідження;*
- б). синтез;*
- в). статистика;*
- г). прогнозування.*

4. Досягти поставленої мети у можливо короткий термін і за найменших втрат матеріальних коштів й людської енергії відноситься до наступного принципу соціального менеджменту:

- а). принцип ефективності;*
- б). принцип науковості;*
- в). принцип системності;*
- г). принцип конкуренції.*

5. Суперництво на будь-якому полі діяльності в організації, системі, між людьми, спільнотами, зацікавленими в досягненні однієї й тієї самої мети відноситься до наступного принципу соціального менеджменту:

- а). принцип ефективності;*
- б). принцип науковості;*
- в). принцип системності;*
- г). принцип конкуренції.*

6. Залучення різноманітних суспільних структур, груп населення до розв'язання складних соціально-економічних проблем суспільства, його окремих груп, класів, прошарків або соціальних організацій відноситься до наступного принципу соціального менеджменту:

- а). принцип ефективності;*
- б). принцип демократизму;*
- в). принцип системності;*
- г). принцип конкуренції.*

7. Принцип, який виходить з положення, що неможливо управляти соціальними процесами, відносинами, структурою, не навчившись управляти мотивами людської поведінки відноситься до наступного принципу соціального менеджменту:

- а). принцип мотивації;*
- б). принцип демократизму;*
- в). принцип системності;*
- г). принцип конкуренції.*

8. Принцип, що передбачає системний аналіз кожної управлінської дії, кожного рішення органів управління щодо діяльності організації як системи, яка

складається із взаємодіючих та взаємопов'язаних підсистем елементів відноситься до наступного принципу соціального менеджменту:

- а). принцип мотивації;*
- б). принцип системності;*
- в). принцип системності;*
- г). принцип конкуренції.*

9. Принцип, який виходить з положення, що згідно з ієрархією факторів у системі управління на першому місці стоять люди, за ними – фінанси і техніка, відноситься до наступного принципу соціального менеджменту:

- а). принцип соціальної орієнтації;*
- б). принцип системності;*
- в). принцип системності;*
- г). принцип конкуренції.*

10. Об'єктом соціального менеджменту є:

- а). особливо гуманний спосіб управління людьми;*
- б). суспільні відносини і відповідні їм процеси;*
- в). управління особливими бізнес-проектами в сфері послуг;*
- г). управління невиробничими активами, відділами соціального розвитку і соціальними програмами комерційних підприємств.*

Змістовний модуль II. ТЕХНОЛОГІЇ ПРАКТИЧНОГО ЗДІЙСНЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.

Тема 3: УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМИ ПРОЦЕСАМИ.

План семінарського заняття

- 1. Регулювання зайнятості населення.**
- 2. Державне регулювання доходів населення.**
 - 2.1. Доходи населення і показники соціальної забезпеченості.**
 - 2.2. Механізм державного регулювання доходів населення.**
- 3. Соціальні проблеми міграції і напрямки їх вирішення.**
 - 3.1. Міжнародна міграція робочої сили як соціальне явище.**
 - 3.2. Соціально-економічні наслідки міжнародної міграції робочої сили.**
 - 3.3. Регулювання міжнародних міграційних процесів.**

Терміни і поняття:

- *Державне регулювання зайнятості населення*
- *Механізм регулювання зайнятості населення*
- *Активні підпрограми регулювання зайнятості населення*
- *Пасивні підпрограми регулювання зайнятості населення*
- *Рівень життя*
- *«Споживчий кошук»*

- *«Якість життя»*
- *Мінімальний «споживчий кошик»*
- *Раціональний рівень споживання*
- *Соціальне страхування*
- *Соціальна допомога*
- *Міжнародна міграція робочої сили*
- *Еміграція*
- *Імміграція*
- *Реєміграція*
- *Національне регулювання міграційних процесів*
- *Міждержавне регулювання міграційних процесів*
- *Міжнародне регулювання міграційних процесів*

Тематика рефератів і доповідей:

1. Доходи населення і показники соціальної забезпеченості.
2. Механізм державного регулювання доходів населення.
3. Міжнародна міграція робочої сили як соціальне явище.
4. Соціально-економічні наслідки міжнародної міграції робочої сили.
5. Регулювання міжнародних міграційних процесів.

Завдання для самостійної роботи:

Тести:

1. За типом впливу заходи регулювання зайнятості населення поділяються на:
 - а). загальні та селективні;*
 - б). прями та непрямі;*
 - в). активні та пасивні;*
 - г). економічні, адміністративні та ідеологічні.*
2. За масштабами впливу заходи регулювання зайнятості населення поділяються на:
 - а). загальні та селективні;*
 - б). прями та непрямі;*
 - в). активні та пасивні;*
 - г). економічні, адміністративні та ідеологічні.*
3. За способом впливу заходи регулювання зайнятості населення поділяються на:
 - а). загальні та селективні;*
 - б). прями та непрямі;*
 - в). активні та пасивні;*
 - г). економічні, адміністративні та ідеологічні.*
4. За змістом заходи регулювання зайнятості населення поділяються на:
 - а). загальні та селективні;*

- б). прями та непрямі;*
- в). активні та пасивні;*
- г). економічні, адміністративні та ідеологічні.*

5. Комплексна соціально-економічна категорія, яка відображає рівень розвитку фізичних, духовних і соціальних потреб, ступінь їх задоволення і умови в суспільстві для розвитку і задоволення цих потреб це:

- а). якість життя;*
- б). рівень життя;*
- в). споживчий кошик;*
- г). індекс людського розвитку.*

6. До позитивних наслідків міжнародної трудової міграції для країн імміграції належать:

- а) економія державних витрат на освіту, підвищення кваліфікації, соціальні програми;*
- б) підвищення конкурентоспроможності продукції за рахунок нижчої оплати праці іммігрантів;*
- в) стимулювання виробництва і зайнятості за рахунок додаткового попиту іноземних робітників;*
- г) усі відповіді правильні.*

7. До методів регулювання міжнародної міграції робочої сили належать:

- а) надання пільг за валютними вкладами;*
- б) митна політика, що передбачає пільги для реемігрантів;*
- в) заборона на в'їзд певних категорій працівників;*
- г) валютна та банківська політика, орієнтована на заохочення валютних переказів з-за кордону.*

8. До негативних наслідків міжнародної трудової міграції для країн імміграції не належать:

- а) зростають витрати на соціальний захист іммігрантів.*
- б) здійснюється відтік за кордон валютних коштів у вигляді переказів іммігрантів.*
- в) заповнюються вакансії у неprestижних сферах і галузях економіки.*
- г) погіршується криміногенна ситуація в країні.*

9. Урядам країн, що розвиваються, вигідно стимулювати еміграцію, тому що:

- а) емігранти повертаються, збагачені знаннями і капіталом;*
- б) емігранти зменшують рівень безробіття в країні;*
- в) емігранти переказують трансфери на батьківщину і матеріально забезпечують свої родини;*
- г) усі відповіді правильні.*

10. Міжнародна міграція робочої сили – це:

- а) вїзд робочої сили за межі країни;*
- б) вїзд робочої сили в країну з інших країн;*

- в) повернення емігрантів на батьківщину на постійне проживання;*
- г) процес переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу, що викликане причинами економічного чи іншого характеру.*

Тема 4: УПРАВЛІННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ.

План семінарського заняття

- 1. Державне регулювання системи освіти**
- 2. Моделі державного регулювання системи охорони здоров'я**
 - 2.1. Загальні принципи формування моделі охорони здоров'я.**
 - 2.2. Ринкова модель організації системи охорони здоров'я.**
 - 2.3. Соціальна модель системи охорони здоров'я.**
 - 2.4. Суспільно-приватна модель системи охорони здоров'я.**
 - 2.5. Медичне страхування як система організаційних та фінансових заходів системи охорони здоров'я.**
- 3. Управління сферою культури.**
- 4. Державне регулювання сфери фізичної культури та спорту.**

Терміни і поняття:

- Система освіти
- Державне регулювання системи освіти
- Стратегія раціонального планування і контролю системи освіти
- Стратегія саморегулювання системи освіти
- Ринкова модель організації та фінансування галузі охорони здоров'я
- Соціальна модель організації та фінансування галузі охорони здоров'я
- Система Бісмарка
- Система Беверіджа
- Система Семашко
- Суспільно-приватна модель організації та фінансування галузі охорони здоров'я
- Страхова медицина
- Медичне страхування
- Традиційна структурно-інституціональна модель державної культурної політики

- Функціонально-управлінська модель державної культурної політики
- Американська модель управління сферою фізичної культури і спорту
- Європейська модель управління сферою фізичної культури і спорту
- Пострадянська модель управління сферою фізичної культури і спорту

Тематика рефератів і доповідей:

1. Державне регулювання системи освіти.
2. Ринкова модель організації системи охорони здоров'я.
3. Соціальна модель системи охорони здоров'я.
4. Суспільно-приватна модель системи охорони здоров'я.
5. Медичне страхування як система організаційних та фінансових заходів системи охорони здоров'я.
6. Моделі державної культурної політики.
7. Культура як соціальне явище.
8. Сучасні наукові концепції культурної політики.
9. Діяльність міжнародних організацій у сфері культурної політики.
10. Масова культура як феномен новітньої історії.
11. Роль та функції держави у реалізації культурної політики.
12. Управління сферою фізичної культури та спорту у США.
13. Європейська модель управління сферою фізичної культури та спорту.

Завдання для самостійної роботи:

Тести:

1. До переваг ринкової моделі охорони здоров'я не відноситься:
 - а). стимуляція розвитку нових медичних технологій;
 - б). забезпечення інтенсивної діяльності медичних працівників;
 - в). посилення впливу реклами та «моди»;
 - г). мобільність ресурсів.
2. До недоліків соціальної моделі системи охорони здоров'я Беверіджа не відноситься:
 - а). відсутність ринкових стимулів економічної ефективності;
 - б). слабка мотивація підвищення якості надання медичних послуг;
 - в). необхідність значних фінансових ресурсів з державного бюджету на розвиток галузі охорони здоров'я;
 - г). відносна проста система оплати праці в галузі.
3. Стратегія державного регулювання діяльності вищої школи, що передбачає державний нагляд за вищою освітою має назву:
 - а). стратегія раціонального планування і контролю;
 - б). стратегія саморегулювання;
 - в). морально-етична стратегія;
 - г). адміністративна стратегія.

4. До соціальної моделі фінансування охорони здоров'я не належить система організації охорони здоров'я:

- а). система Бісмарка;*
- б). система Хікса*
- в). система Беверіджа;*
- г). система Семашко.*

5. Система соціальної моделі фінансування охорони здоров'я, що характеризується фінансуванням галузі з державного бюджету при суворому централізованому управлінні та контролі з боку держави має назву:

- а). система Бісмарка;*
- б). система Хікса*
- в). система Беверіджа;*
- г). система Семашко.*

6. Система соціальної моделі фінансування охорони здоров'я, що ґрунтується на фінансуванні з державного бюджету має назву:

- а). система Бісмарка;*
- б). система Хікса*
- в). система Беверіджа;*
- г). система Семашко.*

7. Система соціальної моделі фінансування охорони здоров'я, ґрунтується на фінансуванні галузі переважно за рахунок обов'язкового соціального страхування на випадок хвороби має назву:

- а). система Бісмарка;*
- б). система Хікса*
- в). система Беверіджа;*
- г). система Семашко.*

8. Модель фінансування державою сфери культури для якої характерне фінансування культури, що здійснюється у формі субсидій, які стимулюють приватні або колективні вкладення в дану сферу, має назву:

- а). держава-натхненник;*
- б). держава-патрон;*
- в). держава-архітектор;*
- г). держава-інженер.*

9. Модель фінансування державою сфери культури для якої характерне те, що рішення про підтримку культури, розміри та адресність фінансування приймають державні органи, має назву:

- а). держава-натхненник;*
- б). держава-патрон;*
- в). держава-архітектор;*
- г). держава-інженер.*

10. Модель управління фізичною культурою і спортом, яка характеризується високою мірою децентралізації та незначною участю держави в організації фізкультурно-спортивної діяльності називається:

- а). американською;*
- б). європейською;*
- в). пострадянською (тоталітарною).*

Змістовний модуль III. СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО І ЕФЕКТИВНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.

Тема 5: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.

План семінарського заняття

- 1. Концепції маркетингу.**
- 2. Соціально-етичний маркетинг.**
- 3. Соціальна відповідальність бізнесу.**

Терміни і поняття:

- *Маркетинг*
- *Концепція вдосконалення виробництва*
- *Концепція вдосконалення товару*
- *Концепція інтенсифікації комерційних зусиль*
- *Концепція маркетингу*
- *Концепція соціально-етичного маркетингу*
- *Соціальна відповідальність бізнесу*
- *Благодійні справи*
- *Благодійний маркетинг*
- *Корпоративний соціальний маркетинг*
- *Корпоративна філантропія*
- *Волонтерська робота в інтересах суспільства*
- *Соціально-етичні підходи до ведення бізнесу*
- *Американська модель соціальної відповідальності бізнесу*
- *Європейська модель соціальної відповідальності бізнесу*
- *Японська модель соціальної відповідальності бізнесу*

Тематика рефератів і доповідей:

1. Концепція соціально-етичного маркетингу.
2. Соціальна відповідальність бізнесу.
3. Американська модель соціальної відповідальності бізнесу.
4. Європейська модель соціальної відповідальності бізнесу.
5. Скандинавська модель соціальної відповідальності бізнесу.
6. Японська модель соціальної відповідальності бізнесу.

Тема 6: СУСПІЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.

План семінарського заняття

1. Критерії ефективності соціального менеджменту.

1.1. Рівень життя.

1.2. Якість життя.

1.3. Індекс людського розвитку.

1.4. Індекс сталого розвитку.

2. Соціальна диференціація і її вимірювання.

Терміни і поняття:

- *Рівень життя*
- *Якість життя*
- *Індекс людського розвитку*
- *Індекс сталого розвитку*
- *Диференціація доходів*
- *Крива Лоренца*
- *Коефіцієнт (індекс) Джіні*
- *Децильний коефіцієнт*

Тематика рефератів і доповідей:

1. Критерії ефективності соціального менеджменту. Рівень життя.
2. Критерії ефективності соціального менеджменту. Якість життя.
3. Критерії ефективності соціального менеджменту. Індекс людського розвитку.
4. Критерії ефективності соціального менеджменту. Індекс сталого розвитку.
5. Соціальна диференціація і її вимірювання.
6. Основні причини неровності доходів населення.
7. Нерівність доходів населення в Україні: сучасний стан.

Завдання для самостійної роботи:

Змістовний модуль 3:

Тести:

1. Концепція маркетингу, яка передбачає, що підприємство має задовольняти не тільки потреби окремих покупців, а й суспільства в цілому, називається:
 - а). концепція вдосконалення виробництва;
 - б). концепція вдосконалення товару;
 - в). концепція інтенсифікації комерційних зусиль;
 - г). концепція соціально-етичного маркетингу.

2. Відповідно до класифікації Ф. Котлера, пожертви безпосередньо благодійній організації, як правило у вигляді грошових грантів, подарунків та/або товарів і послуг, мають назву:

- а). благодійні справи;*
- б). благодійний маркетинг;*
- в). корпоративний соціальний маркетинг;*
- г). корпоративна філантропія.*

3. Відповідно до класифікації Ф. Котлера, залучення уваги суспільства до певної соціальної потреби або допомога у зборі коштів, залучення учасників та волонтерів, мають назву:

- а). благодійні справи;*
- б). благодійний маркетинг;*
- в). корпоративний соціальний маркетинг;*
- г). корпоративна філантропія.*

4. Відповідно до класифікації Ф. Котлера, зобов'язання робити внески або відраховувати відсотки від обсягів продажу на благодійну справу, мають назву:

- а). благодійні справи;*
- б). благодійний маркетинг;*
- в). корпоративний соціальний маркетинг;*
- г). корпоративна філантропія.*

5. Модель соціальної відповідальності бізнесу, яка реалізовується в основному за рахунок добродійних внесків корпорацій, називається:

- а). американською;*
- б). європейською;*
- в). японською.*

6. Модель соціальної відповідальності бізнесу, при якій соціальна відповідальність бізнесу формується при значному впливі держави, називається:

- а). американською;*
- б). європейською;*
- в). японською.*

7. Модель соціальної відповідальності бізнесу, в якій **«бізнес відповідає за все»**, називається:

- а). американською;*
- б). європейською;*
- в). японською.*

8. Показник, який дозволяє судити про стан або зміни економічної, соціальної або екологічної змінної, називається:

- а). рівень життя;*
- б). якість життя;*
- в). індекс людського розвитку;*
- г). індекс сталого розвитку.*

9. Комплексна соціально-економічна категорія, яка відображає рівень розвитку фізичних, духовних і соціальних потреб, ступінь їх задоволення і умови в суспільстві для розвитку та задоволення цих потреб, це:

- а). рівень життя;*
- б). якість життя;*
- в). індекс людського розвитку;*
- г). індекс сталого розвитку.*

10. Коефіцієнт (індекс) Джіні показує:

- а). ступінь нерівності в розподілі доходів.*
- б). рівень споживання матеріальних благ.*
- в). раціональний рівень споживання.*
- г). всі попередні відповіді неправильні.*

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996.- № 36. – Ст. 141.
2. Закон України «Про внесення змін до Конституції України» // Відомості Верховної Ради України. – 2004.
3. Кодекс законів про працю України. – К., - 1971.
4. Закон України «Про колективні договори» // Відомості Верховної Ради України. – 1993.- № 36. – Ст. 361.
5. Закон України «Про відпустки» // Відомості Верховної Ради України. – 1997.- № 2. – Ст. 4.
6. Закон України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» // Відомості Верховної Ради України. – 1998.- № 34. – Ст. 227.
7. Закон України «Про соціальні послуги» [Електронний ресурс] Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/Laws/show/966-15>
8. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - №48. – С.983-999. – Режим доступу: www/zakon.rada.gov.ua

Базова

1. *Колпаков В.М.*, Самоменеджмент. навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./В.М.Колпаков. –К.:ДП «Видавничий дім «Персонал»,2008. -528 с.
2. *Лукашевич М.П.*, Теория и практика самоменеджмента: Учеб.пособ. -2-е изд. – К.: МАУП,2012. -360 с.
3. *Макашева З.М.* Социальный менеджмент: учебник для вузов / З.М. Макашева, И.О. Калиникова. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 202 с.
4. Маркетинг соціальних послуг: навч. Посібник / За ред. В.Г.Воронкова. – К.: Вид. дім «Професіонал», 2008. – 520 с.
5. *Руженський М.М.* Соціальний менеджмент : навчальний посібник /М.М. Руженський. - К.: ІПК ДСЗУ, 2011. – 255 с.
6. Социальный менеджмент: учебное пособие / под ред. В.Н. Иванова, В.И. Патрушева. - 2-е изд. - М.: Высшая школа, 2002. – 271 с.
7. *Туленков М.В.* Сучасні теорії менеджменту: навч. посібник / М.В. Туленков. – К. : Каравела, 2007. – 303 с.

Додаткова

1. *Бурега В.В.* Социально-адекватный менеджмент: В поисках новой парадигмы : монография / В. В. Бурега. – К.: Академия, 2001, - 272 с.
2. *Друкер П.* Энциклопедия менеджмента. – М.: Вильямс, 2006.

3. Лукашевич М.П. Менеджмент соціальної роботи: теорія і практика: навч. посібник / М.П. Лукашевич, М.В.Туленков. - К.: Каравела, 2007. – 296 с.
4. Мескон М. Основы менеджмента: пер. с англ. / М.Мескон, М.Альберт, Ф.Хедоури. - М.: Дело, 1992. – 702 с.
5. Социальный менеджмент: учебник для вузов / под ред. С.Д. Ильенковой. - М.: ЮНИТИ, 1998. - 271 с.
6. Социология управления: учебник / под ред. В.И.Башмакова, В.Н.Князева, Р.В.Ленькова.-2-е изд.-М.: Юрайт,2016.-360с.
7. Сурмін Ю.П. Соціологія управління : підруч. / Ю.П. Сурмін, І.П. Бедзюра. – К. : Освіта України, 2012. – 686 с.
8. Сурмин Ю.П. Теория социальных технологий: учеб. пособие / Ю.М. Сурмин, Н.В. Туленков. – К. : МАУП, 2004. – 608 с.
9. Тощенко Ж.Т. Социология управления: учебник и практикум / Ж.Т. Тощенко. - М.: Изд-во Юрайт, 2015. – 304 с.
- 10.Туленков М.В. Концептуалізація понять «менеджмент» і «управління» в сучасному науковому дискурсі /М.В.Туленков //Політичний менеджмент.- 2009.-№3.- С.101-111.
- 11.Туленков М.В. Концептуальні засади організації сучасного менеджменту: Монографія. – Київ-Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф»», 2006. – 312 с.
- 12.Туленков М.В. Рациональність управління в транзитивному суспільстві : моногр. / М.В. Туленков. – К. : ІПК ДСЗУ, 2007. – 300 с.
- 13.Туленков М.В. Соціологія управління / М.В. Туленков // Соціологія. Загальний курс : підручник / М.П. Лукашевич, М.В. Туленков. – К. : Каравела, 2011. – С. 247–261.
- 14.Туленков М.В. Теоретико-методологічні основи організаційної взаємодії в соціальному управлінні: Монографія. - Київ: Каравела, 2009. - 512 с.
- 15.Туленков М.В. Теорія і практика організаційної взаємодії : підручник / М.В. Туленков. – К.: ІПК ДСЗУ, 2011. – 468 с.
- 16.Шавкун І.Г. Філософія менеджменту / І.Г. Шавкун. – Запоріжжя: ТанDEM-Артстудія, 2007. – 288 с.
17. Indicators of Sustainable Development: Guidelines and Methodologies. Third Edition. – United Nations Sales Publication (New York, October 2007).
18. Integrated Environmental and Economic Accounting. Handbook of National Accounting. – United Nations Publication, 2003.
19. The Little Green Data Book 2007. World Bank, Washington DC, 2008. - 240 p.

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України <http://zakon.rada.gov.ua/>
2. Бібліотека соціологічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка <http://www.soc.univ.kiev.ua/>

3. Библиотека "Социология, Психология, Управление" <http://soc.lib.ru/>
4. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
<http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Портал "Экономика. Социология. Менеджмент" <http://ecsocman.hse.ru/>
6. Ресурсний центр з соціології, Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна <http://www.sociology.kharkov.ua/> (електронна бібліотека, тексти публікацій, корисні посилання).